

EDUSKUNNAN
TYÖASIAINVALIOKUNTA

Helsingissä

3 päivänä joulukuuta 1991

Lausunto n:o 3

Puolustusvaliokunnalle

Eduskunta on lähettäessään 5 päivänä marraskuuta 1991 hallituksen esityksen n:o 149 siviilipalveluslaiksi ja laiksi palvelukseen kutsutun asevelvollisen työ- tai virkasuhteen jatkumisesta annetun lain muuttamisesta puolustusvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi samalla määrännyt, että työasiainvaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa puolustusvaliokunnalle.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina nuorempi hallitussihteeri Eeva-Liisa Hiltunen työministeriöstä, hallitusneuvos Pekka Pitkänen puolustusministeriöstä, lainsäädäntöneuvos Matti Lahti oikeusministeriöstä, kehitysyhteistyöneuvos Heikki Eskonheimo ulkoasiainministeriöstä, asessori Kalervo Artema pääesikunnasta, ylijohtaja K. J. Lång vankeinhoitolaitoksesta, lakimies Hannu Saari sosiaali- ja terveyshallituksesta, väestönsuojelujohtaja Kalevi Iskanius Helsingin kaupungin pelastuslaitoksesta, toiminnanjohtaja Kai Artes Aseista kieltäytyjäliitosta ja toiminnanjohtaja Folke Sundman Kehitysyhteistyön Palvelukeskuksesta.

Hallituksen esitys

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että aseetomasta palveluksesta ja siviilipalveluksesta annettu laki, jota on muutettu väliaikaisesti vuoden 1991 loppuun, korvataan pysyvällä siviilipalveluslailla. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi palvelukseen kutsutun asevelvollisen työ- tai virkasuhteen jatkumisesta annettua lakia.

Ne, joita vakaumukseen perustuvat vakavat omantunnonsyyt estävät suorittamasta asevelvollisuuslain mukaista palvelusta, voisivat rauhana aikana sen asemesta suorittaa siviilipalvelusta, ilman että siviilipalvelukseen hakeutuvan vakaumusta tutkittaisiin. Siviilipalvelusajaksi ehdotetaan 395 päivää. Siviilipalvelusmiehillä ei olisi kertausharjoituksia vastaavaa palvelusta.

Varusmiespalveluksensa suorittaneilla siviilipalvelukseen hakeutuneilla olisi tietysti edellytyksin velvollisuus osallistua täydennyspalvelukseen.

Esityksen tarkoituksena on luoda perusta siviilipalveluksen kehittämiseksi itsenäisenä palvelusmuotona. Siviilipalvelukseen liittyvät asiat keskitettäisiin työministeriöön. Siviilipalveluksen suorittaminen laajennettaisiin nykyisten palveluspaikkojen lisäksi muun muassa kirkon tehtäviin ja eräisiin yleishyödyllisiin yksityisoikeudellisiin yhteisöihin. Vankeusrangaistus siviilipalveluksesta kieltäytymisestä vastaisi puolta jäljellä olevasta palvelusajasta. Täydennyspalveluksesta kieltäytymisestä voitaisiin tuomita sakkorangaistus.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan vuoden 1992 alusta.

Valiokunnan kannanotot

Hallituksen esityksen tavoitteena on kehittää siviilipalvelua itsenäisenä palvelusmuotona ja esityksessä on luovuttu periaatteesta, jonka mukaan yhdenvertaisuus olisi toteutettavissa soveltamalla siviilipalvelusmiehiin suoraan samoja sääntelyjä kuin varusmiehiin. Väliaikaislaissa toteutettu siviilipalvelusasioiden hajauttaminen eri ministeriöille ei ole hallituksen esityksen perustelujen mukaan toiminut, vaan seurauksena on ollut aikaisempaa byrokraattisempi ja jäykempi järjestelmä, joka on osoittautunut hallinnollisesti ja taloudellisesti epätarkoituksenmukaiseksi. Valiokunta pitää myönteisenä hallituksen esityksen tavoitetta kehittää siviilipalvelua itsenäisenä palvelusmuotona ja katsoo, että siviilipalvelukseen liittyvien asioiden keskittäminen työministeriöön on perusteltua.

Hallituksen esityksen perusteluissa on selvitetty niitä Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten määräyksiä ajatuksen, omantunnon ja

uskonnon vapaudesta, joille voidaan asettaa vain yleisen turvallisuuden, järjestyksen, terveyden tai moraalin taikka muiden perusoikeuksien ja -vapauksien suojelemiseksi välttämättömiä rajoituksia. Sopimukset sisältävät myös syrjintäkiellon. Lisäksi hallituksen esityksen perusteluissa on selvitetty Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan neuvoston elimissä annettuja suosituksia, joiden mukaan aseistakieltäytyjille järjestettävän vaihtoehtoisen palvelun tulee olla siviililuonteista ja yleishyödyllistä eikä rangaistuksenluonteista.

Palvelusajan pituuden määrittäminen 395 päiväksi voi edelleen johtaa siihen, että Suomeen kohdistuu kritiikkiä kansainvälisissä ihmisoikeuselimissä sillä perusteella, että siviilipalvelusajan pituutta verrattuna lyhimpään ja keskimääräiseen asevelvollisuusajanaan pidettäisiin rangaistuksenomaisena. Valiokunta toteaa, että 395 päivän siviilipalvelusaika on yksi Euroopan lyhimmistä. Valiokunta pitää kuitenkin tärkeänä, että hallitus seuraa kansainvälisten sopimusten tulkinnassa tapahtuvaa kehitystä.

Lakiehdotuksen 1 §:n mukaan asevelvollinen vapautetaan asevelvollisuuslain mukaisen palveluksen suorittamisesta rauhan aikana ja määrätään suorittamaan siviilipalvelusta. Näin ollen rauhan ajan siviilipalvelusmiehet voitaisiin määrätä asevelvollisuuslain nojalla aseelliseen palveluun sodan aikana. Valiokunnan mielestä on selvitettävä, millaisiin tehtäviin siviilipalvelusmiehiä voidaan tarkoituksenmukaisesti ja Suomea sitovia kansainvälisiä velvoitteita kunnioittaen sodan aikana käyttää.

Nyt voimassa olevassa väliaikaislaissa edellytetään, että asevelvollisella on uskonnolliseen tai eettiseen vakaumukseen perustuvat vakavat omantunnonsyyt, jotka estävät häntä suorittamasta asevelvollisuuttaan aseellisessa palveluksessa. Hallituksen esitykseen sisältyvässä lakiehdotuksessa ei enää ehdoteta edellyttäväksi joko uskonnollista tai eettistä vakaumusta. Valiokunta katsoo kuitenkin, että on perusteltua edelleen edellyttää, että asevelvollisella on joko uskonnollinen tai eettinen vakaumus, ja ehdottaa, että lakiehdotuksen 1 §:ään tehtäisiin tätä tarkoittava muutos.

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan maanpuolustamista on esityksessä tulkittu laajasti niin, että sen on katsottu tarkoittavan siviilipalveluksessa esimerkiksi pyrkimystä rauhan edistämiseen, kansainvälistä vastuuntuntoa, ympäristönsuojelua ja käytännön kansalaisvalmiuksien kehittämistä. Valiokunta pitää tärkeä-

nä ja tarkoituksenmukaisena, että siviilipalvelusta toteutettaessa nämä sisällölliset tavoitteet otetaan huomioon niin siviilipalvelusmiesten koulutusta kuin työpalvelupaikkojakin järjestettäessä.

Useissa Euroopan maissa on mahdollista suorittaa siviilipalvelus työskentelemällä kehitysmaissa esimerkiksi kaksi vuotta. Valiokunnan käsityksen mukaan olisi siviilipalvelukselle asetettujen sisältötavoitteiden kannalta hyvin luonnollista, että työpalvelun voisi suorittaa myös kehitysaputehtävissä ulkomailla. Valiokunta ehdottaakin, että mahdollisuudet ottaa Suomessa käyttöön esimerkiksi Tanskan mallin mukainen järjestelmä siviilipalvelun suorittamisesta kehitysyhteistyötehtävissä ulkomailla selvitettäisiin.

Lakiehdotuksen 15 §:n mukaan siviilipalvelus on mahdollista suorittaa myös kirkon tai yleishyödyllistä toimintaa harjoittavan yhteisön tai säätiön palveluksessa. Mahdollisuus suorittaa siviilipalvelus kirkon tai yleishyödyllisten yhteisöjen palveluksessa helpottaa valiokunnan käsityksen mukaan merkittävästi yhteiskunnan kannalta hyödyllisten ja mielekkäiden sekä siviilipalvelusmiesten vakaumusta kunnioittavien palvelupaikkojen järjestämistä ja on siviilipalvelun sisällöllisten tavoitteiden toteutumisen kannalta tärkeä.

Lakiehdotuksen 15 §:n perusteluissa on todettu, että asetuksella on tarkoitus rajata puolueet, työntekijä- ja työnantajajärjestöt sekä välittömästi taloudellista etua osallisilleen tavoittelevat yhteisöt pois niiden yleishyödyllisten yhteisöjen piiristä, joiden palveluksessa siviilipalvelus voidaan suorittaa. Valiokunta katsoo, että kyseinen säännös olisi epäselvyyksien välttämiseksi perusteltua sisällyttää lakiehdotukseen ja selvittää samalla, voidaanko muiden yhteisöjen ja säätiöiden yleishyödyllisyys varmistaa jollakin joustavammalla tavalla kuin edellyttämällä kaikkien yleishyödyllisten yhteisöjen ja säätiöiden luettelamista asetuksessa.

Perusteet, joilla lakiehdotuksen 12 ja 40 §:n mukaan voidaan myöntää lykkäystä siviilipalvelusvelvolliselle tai täydennyspalvelusvelvolliselle palvelun suorittamisesta, on kirjoitettu varsin eri tavoin. Valiokunta katsoo, että perusteiden erilaisuus on eräiltä osin epäjohdonmukaista, ja ehdottaa, että säännöksiä muutettaisiin siten, että perusteet olisivat mahdollisimman yhteneväiset. Työnantajan intressit tulee kuitenkin täydennyspalvelusvelvollisen kohdalla ottaa erityisesti huomioon.

Edellä esitetyn perusteella työasiainvaliokunta esittää kunnioittaen lausuntonaan,

että 1. lakiehdotuksen 1 § hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

1 §

Siviilipalvelusvelvollisuus

Asevelvollinen, joka vakuuttaa uskonnolliseen tai eettiseen vakaumukseen perustuvien vaka-

vien omantunnonsyiden estävän häntä suorittamasta asevelvollisuuslaissa (452/50) säädettyä palvelusta, vapautetaan sen suorittamisesta rauhan aikana ja määrätään suorittamaan siviilipalvelusta niin kuin tässä laissa säädetään.

Lisäksi valiokunta esittää,

että puolustusvaliokunta mietintöönsä laatiessaan muutoin ottaisi huomioon, mitä tässä lausunnossa on esitetty.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Lindroos, varapuheenjohtaja Nordman sekä jäsenet Häkämies, Koistinen, Komi, Kuittinen, Laitinen (osittain), P. Leppänen, Morri, Mäkipää (osittain),

Nikula (osittain), Rimmi, J. Roos, Taina, Takala, Viljamaa ja Viljanen sekä varajäsenet Ala-Harja (osittain), Hiltunen (osittain) ja Koskinen (osittain).

Eriäviä mielipiteitä

I

Hallituksen esitys siviilipalveluslaiksi ja laiksi palvelukseen kutsutun asevelvollisen työ- tai virkasuhteen jatkumisesta annetun lain muuttamisesta ei merkitse vielääkään siviilipalvelusmiesten yhdenvertaista kohtelua aseellista varusmiespalvelua suorittaviin nähden. Esityksen myönteisenä piirteenä on tavoite kehittää siviilipalvelua itsenäisenä palvelumuotona ja siviilipalvelusasioiden keskittäminen työministeriöön.

Hallituksen esityksen myönteisiin piirteisiin kuuluu kiistatta myös arvio Suomea sitovien ihmisoikeussopimusten määräyksistä, jotka sääntelevät omantunnon- ja uskonnonvapautta sekä syrjinnänkieltoa. Perusteluissa mainitaan myös YK:n ja EN:n elinten suositukset siitä, että aseistakieltäytyjille järjestettävän vaihtoehtoisen palvelun tulisi olla siviililuonteista ja yleishyödyllistä ja että se ei saisi olla rangaistuksenluonteista.

Käsityksemme mukaan laki olisi nyt tullut kirjoittaa niin, että siviilipalvelusmiesten palvelusaika olisi lyhennetty 360 vuorokauteen, mikä olisi asettanut siviilipalvelusmiesten palvelusajan lähemmäksi varusmiesten palvelusaikaa. Edelleenkin hallituksen esityksen mukaista 395 vuo-

rokauden siviilipalvelusaikaa voidaan arvostella ihmisoikeusnäkökulmasta ja arvioida, että kyseessä on rangaistus oman vakaumuksensa noudattamisesta. Tässä vaiheessa olisi myös ollut aiheellista kytkeä siviilipalvelusmiesten palvelusajan pituus niihin muutoksiin, joita lainsäädännössä toteutetaan varusmiesten palvelusajan pituuteen nähden.

Lakiehdotuksen 1 §:n mukaan asevelvollinen vapautetaan asevelvollisuuslain mukaisen palveluksen suorittamisesta rauhan aikana ja määrätään suorittamaan siviilipalvelusta. Näin ollen rauhan ajan siviilipalvelusmiehet voitaisiin määrätä asevelvollisuuslain nojalla aseelliseen palveluun sodan aikana. Asiantuntijakuulemisten perusteella katsomme, että sotilaallisesti koulutamattomien siviilien määräämisen aseellisiin tehtäviin voidaan katsoa loukkaavan Suomen ihmisoikeusvelvoitteita ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden sääntöjä, joten valiokunnan olisi tullut poistaa lakiesityksen 1 §:stä maininta siitä, että asevelvollisen omantunnon syyt voivat painavasti vaikuttaa vain rauhan aikana hänen vapauttamiseensa varusmiespalvelusta. Erityisesti tulisi tässä vaiheessa selvittää se, millaisia rajoituksia Suomea sitovien ihmisoikeussopi-

musten määräykset asettavat siviilipalvelusmiesten sodan ajan palvelun sisällölle.

Hallituksen esityksen perusteluissa maanpuolustukseen on katsottu siviilipalveluksessa kuuluvan pyrkimys rauhan edistämiseen, kansainvälinen vastuuntunto, ympäristönsuojelu ja käytännön kansalaisvalmiuksien kehittäminen. Näiden oikeana pidettävien tavoitteiden tulisi mielestämme ilmetä myös siviilipalvelusta toteutettaessa erityisesti siviilipalvelusmiesten koulutusta ja työpalvelupaikkoja järjestettäessä.

Useissa Euroopan maissa on mahdollista suorittaa siviilipalvelus työskentelemällä kehitysmaissa esimerkiksi kaksi vuotta. Edellä esitettyjen siviilipalveluksen yleistavoitteiden kannalta olisi luontevaa mahdollistaa siviilipalvelun suorittaminen myös kehitysaputehtävissä. Esitämme, että mahdollisuudet ottaa Suomessa käyttöön esimerkiksi Tanskan mallin mukainen järjestelmä siviilipalvelun suorittamisesta kehitysyhteistyötehtävissä selvitettäisiin.

Ensimmäisen lakiehdotuksen 15 §:n mukaan siviilipalvelus on mahdollista suorittaa myös kirkon tai yleishyödyllistä toimintaa harjoittavan yhteisön tai säätiön palveluksessa. Mahdollisuus suorittaa siviilipalvelus kirkon tai yleishyödyllisten yhteisöjen palveluksessa helpottaa käsityksemme mukaan merkittävästi yhteiskunnan kannalta hyödyllisten ja siviilipalvelusmiesten vakaumusta kunnioittavien palveluspaikkojen järjestämistä ja on siviilipalvelun sisällöllisten tavoitteiden toteutumisen kannalta tärkeä.

Katsomme, että yhteisöjen ja säätiöiden yleishyödyllisyys tulee voida varmistaa jollakin joustavammalla tavalla kuin edellyttämällä kaikkien yleishyödyllisten yhteisöjen ja säätiöiden luettelamista asetuksessa ja esitämme näin ollen tätä tarkoittavan muutoksen tekemistä ensimmäisen lakiehdotuksen 15 §:ään.

Lisäksi esitämme ensimmäisen lakiehdotuksen 37—44 §:n poistamista, koska mielestämme on täysin epätarkoituksenmukaista luoda kertausharjoituksiin kutsutuille, varusmiespalveluksensa jo suorittaneille, jotka omantunnon syistä hakevat vapautusta kertausharjoituksista, erityinen täydennyspalvelusvelvollisuus. Epätarkoituksenmukaista se on jo senkin vuoksi, että nykyinen kertausharjoituskäytäntö lähtee siitä, että harjoitukseen kutsutun ilmoitusta työesteestä säännönmukaisesti uskotaan ja näin suuri joukko jää saapumatta harjoituksiin vuosittain, koska heillä on ollut työ- tai opiskelueste. Vastaisuudessa siis vain niitä kertausharjoituksiin satunnaisesti valikoituneita ”rangaistaisiin” ylimääräisellä täydennyspalveluksella, jotka ilmoittaisivat rehellisesti, etteivät he halua osallistua aseellisiin kertausharjoituksiin. Tämä ei ole mielestämme oikein.

Edellä esitetyn perusteella katsomme,

että valiokunnan olisi tullut lausuntoon esittää

1. lakiehdotuksen hyväksymistä näin kuuluvana:

1.

Siviilipalveluslaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Siviilipalvelusvelvollisuus

Asevelvollinen, joka vakuuttaa (*poist.*) vakaumukseen perustuvien vakavien omantunnon- syiden estävän häntä suorittamasta asevelvollisuuslaissa (452/50) säädettyä palvelusta, vapautetaan sen suorittamisesta (*poist.*) ja määrätään suorittamaan siviilipalvelusta niin kuin tässä laissa säädetään.

2 §

Siviilipalveluksen sisältö

(1 mom. kuten valiokunnan lausunnossa)

Työpalvelu suoritetaan lähinnä sosiaalihuolto- tai terveydenhuoltoalalla, opetus- tai kulttuurialalla taikka ympäristönsuojeluun tai rauhan- ja kehitysyhteistyöhön liittyvissä tehtävissä.

3 §

Siviilipalvelusaika

Siviilipalvelusaika on 360 päivää.

4 ja 5 §

(Kuten valiokunnan lausunnossa)

2 luku

Siviilipalvelusvelvollisuuden alkaminen

6—9 §

(Kuten valiokunnan lausunnossa)

3 luku

Vapauttaminen, lykkäys ja lomat siviilipalveluksen suorittamisesta

10—14 §

(Kuten valiokunnan lausunnossa)

4 luku

Siviilipalveluksen suorittaminen ja siviilipalvelusvelvollisuuden päättymisen

15 §

Palveluspaikat

Siviilipalvelus suoritetaan:

(1—3 kohta kuten valiokunnan lausunnossa)

4) (*poist.*) suomalaisen yleishyödyllistä toimintaa harjoittavan yksityisoikeudellisen yhteisön tai säätiön palveluksessa, *taikka*5) *valtion tai muun julkisen tai yleishyödyllisen yksityisen yhteisön tai säätiön kehitysyhteistyötehtävissä.**Edellä kohdissa 3—5 mainittuihin tehtäviin sekä siviilipalvelukseen ulkomaille palvelusvelvollinen voidaan määrätä vain hänen suostumuksellaan.*

(3 mom. kuten 2 mom. valiokunnan lausunnossa)

16 §

Siviilipalveluksen järjestäminen

(1 mom. kuten valiokunnan lausunnossa)

Siviilipalveluksen suorittamisesta muualla kuin Suomessa säädetään asetuksella.

17—19 §

(Kuten valiokunnan lausunnossa)

20 §

Siviilipalvelusmiehen ylläpito ja etuudet

(1 mom. kuten valiokunnan lausunnossa)

Päivärahaa ei suoriteta niiltä täysiltä vuorokausilta, joita ei lasketa palvelusajaksi.

(3 mom. kuten valiokunnan lausunnossa)

21—23 §

(Kuten valiokunnan lausunnossa)

5 luku

Kurinpito

24 ja 25 §

(Kuten valiokunnan lausunnossa)

6 luku

Siviilipalvelusvelvollisuuden rikkominen

26 §

Siviilipalvelusrikos

Jos siviilipalvelusvelvollinen jättää saapumatta siviilipalvelukseen, lopettaa sen tai ilmoittaa kirjallisesti kieltäytyvänsä siviilipalveluksesta, hänet on tuomittava *siviilipalvelusrikoksesta* vankeuteen ajaksi, joka vastaa *enintään* puolta hänen jäljellä olevasta palvelusajastaan. Vankeusrangaistus tuomitaan täysin päivin. Vankeutta voidaan tuomita vähemmän kuin rikoslain 2 luvun 2 §:n 1 momentissa säädetty vähimmäisaika.

(2 ja 3 mom. kuten valiokunnan lausunnossa)

27—36 §

(Kuten valiokunnan lausunnossa)

7 luku

Otsikko ja 37—44 §

*(Poist.)***Rekisterit ja tietosuoja**

37—43 §

(Kuten 45—51 § valiokunnan lausunnossa)

8 luku (9 luku)

Muutoksenhaku

44—49 §

(Kuten 52—57 § valiokunnan lausunnossa)

9 luku (10 luku)

Erityisiä säännöksiä

50—56 §

(Kuten 58—64 § valiokunnan lausunnossa)

10 luku (11 luku)

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

57 ja 58 §

(Kuten 65 ja 66 § valiokunnan lausunnossa)

59 (67) §

Lain soveltaminen aikaisemman lain nojalla siviilipalvelukseen määrättyyn

(1 mom. kuten valiokunnan lausunnossa)

Siviilipalvelusta vähintään 360 päivää suorittanut siviilipalvelusmies vapautuu palveluksesta lain tullessa voimaan ja hänen siviilipalvelusvelvollisuutensa katsotaan päättyneeksi.

60 §

(Kuten 68 § valiokunnan lausunnossa)

61 (69) §

*Vankeusrangaistusten lyhentäminen*Henkilö, joka on tuomittu ennen tämän lain voimaan tuloa siviilipalveluksen välttämisestä tai siviilipalvelusmiehen kuuliaisuusrikoksesta (*poist.*), vapautetaan suorittamasta 180 päivää ylittävää osaa vankeusrangaistuksesta. Vapautuksesta päättää vankilanjohdaja.

(2 mom. kuten valiokunnan lausunnossa)

Helsingissä 3 päivänä joulukuuta 1991

Pekka Leppänen**Eila Rimmi****Paavo Nikula****II**

Vaikka ehdotus siviilipalveluslaiksi merkitsekin jo valiokunnan esittämässä muodossa selkeää parannusta nykyiseen tilanteeseen, ei valiokunnan ehdotusta voida kaikin osin pitää yksilöiden vakaumusta kunnioittavana ja siviilipalvelun sisällöllisen kehittämisen tarpeita vastaavana.

Säännös, jonka mukaan asevelvolliset, joita vakaumukseen perustuvat vakavat omantunnonnaukset estävät suorittamasta asevelvollisuuslaissa säädettyä palvelusta, vapautetaan aseellisesta palveluksesta vain rauhan aikana, ei ole perusteltu.

Asiaa tulisi mielestämme tarkastella sekä yksilöiden omantunnonvapauden, ihmisoikeusvelvoitteiden että sotilaallisten syiden kannalta. Mikään näistä seikoista ei puolla sitä, että henkilö, jolla on voimakas vakaumus, joka estää häntä osallistumasta sotilaalliseen maanpuolustukseen, voitaisiin edes sodan aikana määrätä aseelliseen palvelukseen.

Tällainen määräys epäilemättä loukkaisi suuresti siviilipalveluksen valinneen henkilön vakaumusta ja voisi aiheuttaa tarpeettomia moraalisia ristiriitoja kriisiolosuhteissa. Kansainvälisen humanitaarisen oikeuden mukaan sellaisten henkilöiden määrääminen aseelliseen palvelukseen, joilla ei ole sotilaskoulutusta, on arveluttavaa. Siviilipalveluksen suorittaneet eivät myöskään jäisi sodan aikana tärkeiden palvelusvelvollisuuksien ulkopuolelle, vaan heidän velvollisuutensa osallistua muuhun kuin sotilaalliseen maanpuolustukseen määräytyisi puolustustilalain, valmiuslain ja väestönsuojelulain mukaan. Heidän panoksensa saadaan kriisitilanteessa ja mahdollisen sodan aikana käyttöön, joka olisi sekä yhteiskunnan että heidän itsensä kannalta mielekäs ja hyödyllinen.

Tämän vuoksi sanat "rauhan aikana" tulisi poistaa lakiehdotuksen 1 §:stä.

Nykyistä 480 päivän palvelusaikaa on kansainvälisissä ihmisoikeuselimissä pidetty suoras-

taan syrjivänä. Samoin Amnesty International on katsonut siviilipalveluksesta sen rangaistuksenluonteisen keston vuoksi kieltäytyvät mielipidevangeiksi.

Euroopan ihmisoikeustoimikunta ja -tuomioistuimet ovat katsoet, että sellainen eurooppalainen keskitaso, jossa siviilipalvelun kesto on noin kolmanneksen pidempi kuin asepalvelus, on ihmisoikeussopimuksen kannalta hyväksyttävä. Nyt laissa ehdotettu 395 päivän palvelusaika on kaksi kolmannesta pidempi kuin varusmiespalveluksen normaali kesto. Näin ollen uuttakin siviilipalveluslakia voitaisiin pitää syrjivänä. Valiokunnalle annettujen asiantuntijalausuntojen valossa 360 päivän palvelusaika, joka tosin sekä on 50 prosenttia pidempi kuin normaali varusmiespalvelus, täyttäisi ihmisoikeussopimuksen vaatimukset.

Tämän vuoksi katsomme, että siviilipalvelusajan tulisi olla 360 päivää. Noin vuoden mittainen palvelu on myös nuorten työ- ja opiskelusuunnitelmien toteuttamisen kannalta tarkoituksenmukaisempi kuin ehdotettu 13 kuukauden palvelusaika.

Katsomme, että palvelusta tulisi voida suorittaa tiettyjen edellytysten täytyessä myös valtion,

kirkon tai yleishyödyllisten järjestöjen järjestämissä kehitysyhteistyötehtävissä ulkomailla. Tämä olisi perusteltua siviilipalveluksen luonteen vuoksi. Kehitysyhteistyöpalvelu on kansainvälisyyttä ja positiivista rauhaa edistävää palvelua, johon myös siviilipalvelusmiesten tulisi voida osallistua. Tämä kuitenkin edellyttäisi sitä, että kehitysyhteistyöpalveluun määrättävien henkilöiden tulisi omata jo valmiiksi riittävä koulutus ja riittävät perusvalmiudet näihin tehtäviin. Näin voitaisiin varmistua siitä, että kehitysyhteistyötehtävissä suoritettu siviilipalvelus todella on hyödyllistä sekä järjestäjälleen että vastaanottajalleen kannalta.

Tästä syystä katsomme, että lain 15 §:ään olisi sisällytettävä säännös, joka mahdollistaa siviilipalveluksen suorittamisen myös kehitysyhteistyötehtävissä ulkomailla. Samalla vastaava lisäys tarvitaan myös lain 16 §:n 2 momenttiin.

Edellä esitetyn perusteella katsomme,

että valiokunnan olisi tullut lausuntoon esittää

1. lakiehdotuksen hyväksymistä näin kuuluvana:

1.

Siviilipalveluslaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Siviilipalvelusvelvollisuus

Asevelvollinen, joka vakuuttaa (*poist.*) vakuutukseen perustuvien vakavien omantunnon- syiden estävän häntä suorittamasta asevelvollisuuslaissa (452/50) säädettyä palvelusta, vapautetaan sen suorittamisesta (*poist.*) ja määrätään suorittamaan siviilipalvelusta niin kuin tässä laissa säädetään.

2 §

(Kuten valiokunnan lausunnossa)

3 §

Siviilipalvelusaika

Siviilipalvelusaika on 360 päivää.

4 ja 5 §

(Kuten valiokunnan lausunnossa)

2 luku

Siviilipalvelusvelvollisuuden alkaminen

6—9 §

(Kuten valiokunnan lausunnossa)

3 luku

Vapauttaminen, lykkäys ja lomat siviilipalveluksen suorittamisesta

10—14 §

(Kuten valiokunnan lausunnossa)

4 luku

Siviilipalveluksen suorittaminen ja siviilipalvelusvöllisyyden päättyminen

15 §

Palveluspaikat

Siviilipalvelus suoritetaan:

(1—2 kohta kuten valiokunnan lausunnossa)

3) Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tai ortodoksisen kirkkokunnan taikka niiden seurakunnan tai yhteistoimintaelimen palveluksessa, *(poist.)*

4) asetuksella säädettävän suomalaisen yleishyödyllistä toimintaa harjoittavan yksityisoikeudellisen yhteisön tai säätiön palveluksessa, *tai*

5) *valtion, julkisoikeudellisen yhdistyksen, Suomen evankelis-luterilaisen kirkon, ortodoksisen kirkkokunnan tai asetuksella säädettävän suomalaisen yleishyödyllistä toimintaa harjoittavan yksityisoikeudellisen yhteisön tai säätiön järjestämissä kehitysyhteistyötehtävissä ulkomailla.*

(2 mom. kuten valiokunnan lausunnossa)

16 §

Siviilipalveluksen järjestäminen

(1 mom. kuten valiokunnan lausunnossa)

Siviilipalvelus suoritetaan Suomessa *lukuun ottamatta mahdollisia lyhyehköjä komennusmatkoja ulkomaille ja 15 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettuja kehitysyhteistyötehtäviä ulkomailla.*

17—23 §

(Kuten valiokunnan lausunnossa)

5 luku

Kurinpito

24 ja 25 §

(Kuten valiokunnan lausunnossa)

6 luku

Siviilipalvelusvöllisyyden rikkinen

26—36 §

(Kuten valiokunnan lausunnossa)

7 luku

Täydennyspalvelus varusmiespalveluksen suorittaneelle

37—44 §

(Kuten valiokunnan lausunnossa)

8 luku

Rekisterit ja tietosuoja

45—51 §

(Kuten valiokunnan lausunnossa)

9 luku

Muutoksenhaku

52—57 §

(Kuten valiokunnan lausunnossa)

10 luku

Erityisiä säännöksiä

58—64 §

(Kuten valiokunnan lausunnossa)

11 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

65 ja 66 §

(Kuten valiokunnan lausunnossa)

67 §

Lain soveltaminen aikaisemman lain nojalla siviilipalvelukseen määrättyyn

(1 mom. kuten valiokunnan lausunnossa)

Siviilipalvelusta vähintään 360 päivää suorittanut siviilipalvelusmies vapautuu palveluksesta lain tullessa voimaan ja hänen siviilipalvelusvöllisyytensä katsotaan päättyneeksi.

68 §

(Kuten valiokunnan lausunnossa)

69 §

Vankeusrangaistusten lyhentäminen

Henkilö, joka on tuomittu ennen tämän lain

voimaan tuloa siviilipalveluksen välttämistä tai siviilipalvelusmiehen kuuliaisuusrikoksesta yli 180 päivän pituiseen vankeusrangaistukseen, vapautetaan suorittamasta 180 päivää ylittävää osaa vankeusrangaistuksesta. Vapautuksesta päättää vankilanjohtaja.

(2 mom. kuten valiokunnan lausunnossa)

Helsingissä 3 päivänä joulukuuta 1991

Jukka Roos**Marja-Leena Viljamaa****Johannes Koskinen****Reijo Laitinen****Reijo Lindroos**

